

กระบวนการแรงงานในระบบอุตสาหกรรม

ของประเทศอุตสาหกรรมเกิดใหม่

Bruce Mc Farlane

บรรยาย

สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี

แปล/เรียบเรียง

ความนำ

ปัจจุบันได้มีการตั้งคำถามถึงการเกิดขึ้นของอุตสาหกรรมในเอเชียว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมในส่วนนี้ของโลกเกิดขึ้นได้อย่างไร เรามีวิธีการเข้าสู่ปัญหานี้ได้ 2 วิธี

ประการแรก เราจะพิจารณาในส่วนที่ค่อนข้างจะนิ่ง (static) ซึ่งการเข้าสู่ปัญหาแบบนี้ทำได้โดยอาศัยการพิจารณาจากตาราง

ประการที่สอง เราจะต้องพิจารณาภาพของการเคลื่อนไหวประกอบกับส่วนที่หยุดนิ่ง เพื่อให้เกิดภาพชัดเจนสมบูรณ์ นั่นหมายถึงว่าเราจะต้องให้ความสนใจกับเรื่องทางทฤษฎี

เราจะตั้งคำถามต่อปัญหาที่ค่อนข้างสำคัญ นั่นคือว่า ประเทศในเอเชียได้ก้าวขึ้นมาเป็นประเทศอุตสาหกรรมหรือที่เรียกกันว่าเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrialising Countries) ได้อย่างไร ถ้าเราแบ่งประเภทของประเทศอุตสาหกรรมใหม่เหล่านี้ เราจะพบว่ามี ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ชั้นที่ 1 (First tier NICs) อย่างเกาหลีใต้ ฮองกง สิงคโปร์ ไต้หวัน และ อีกกลุ่มหนึ่งคือประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ชั้นที่ 2 (Second tier NICs) อย่างไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ปัญหาคือ ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ชั้นที่ 2 จะก้าวขึ้นไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ 1 ได้อย่างไร ซึ่งปัญหานี้ยังไม่มีการศึกษากันอย่างกว้างขวางเท่าใดนัก อาจจะเป็นเพราะมันมีปัญหาค่อนข้างมาก ทั้งในทางทฤษฎีและในทางการศึกษาทางข้อมูล เราจะต้องทราบเรื่องกำลังแรงงาน ปัญหาทางโครงสร้าง ปัญหาสิทธิมนุษยชน เรื่องทุน ระดับการกระจายทางเทคโนโลยี และ นโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาล แต่ละในการที่จะทำอันนี้ได้ก็ต้องใช้เวลาพอสมควรในการเก็บข้อมูล อีกทั้งยังจะต้องพิจารณาในเงื่อนไขพิเศษของแต่ละประเทศว่ามีตัวแปรอะไรบ้าง และ เพื่อจะดูว่าการเปลี่ยนจากประเทศอุตสาหกรรมใหม่ชั้นที่ 2 ไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ชั้นที่ 1 เราจะต้องพิจารณาทั้งในแง่ทฤษฎีและข้อมูล ซึ่งในแง่ที่ผู้บรรยายได้มีโอกาสเข้าไปเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์งาน 3,000 คนใน 14 ประเทศซึ่งรวมทั้งประเทศอุตสาหกรรมใหม่ชั้น 2 อย่างไทย มาเลเซีย และ ฟิลิปปินส์ด้วย

1. การก้าวสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่

เราจะเริ่มจากการกล่าวถึงประเทศที่น่าจะเรียกได้ว่า เป็นแม่แบบที่รู้จักดีในฐานะที่เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ชั้นที่ 1 อย่างเกาหลีใต้ ในที่นี้ผู้บรรยายจะพยายามชี้ให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างเกาหลีใต้ และ ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ชั้นที่ 2 อย่างไทย ซึ่งทางฝ่ายรัฐบาลไทยได้ประกาศเอาไว้อย่างเชื่อมั่นว่าจะต้องก้าวไปสู่การเป็นประเทศ

อุตสาหกรรมใหม่ขั้นที่ 1 อย่างเกาหลีใต้ทำได้ในปี 1990 แต่กล่าวสำหรับผู้บรรยายแล้วบอกได้เลยว่ามันเป็นไปได้หรือไม่ หรือ ถ้าเป็นไปได้ ก็ยากเต็มทีและอาจจะต้องใช้เวลากระทั่งสิ้นศตวรรษนี้ด้วยซ้ำไป

ตารางแสดงการเปรียบเทียบการบริโภค

ตัวแปร	เกาหลีใต้	ไทย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์
การใช้พลังงาน (เปรียบเทียบกันก้านหิน/ตัน)	1373	370	800	350
การบริโภคสินค้าทางการสื่อสาร (TV.set/1000 คน)	164	54	88	21
อัตราการรู้หนังสือของประชาชน	96	86	80	83

*ข้อมูลปี 1986

ผู้บรรยายใครจะบรรยายในปัญหา 3 ประการดังต่อไปนี้

ประการแรก ถ้าเราจะดูการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic growth) ในปี 1970 ในขณะที่ไทยมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็น 5% แต่ของเกาหลีใต้เป็น 8.5% และถ้าพิจารณาอัตราการเติบโตต่อเนื่อง (Accumulated Rate) ในระยะเวลา 8 ปีที่ผ่านมา เกาหลีใต้จะมีอัตราการเติบโตที่สูงกว่าไทยมาตลอด เกาหลีใต้สามารถยกระดับรายได้ต่อหัวของประชากร (per capita incomes) จาก 80 ดอลลาร์สหรัฐในปี 1962 เป็น 2,000 ดอลลาร์สหรัฐภายในเวลา 25 ปี ซึ่งเกาหลีใต้สามารถทำได้อย่างต่อเนื่องในระยะเวลาที่ยาวนานกว่า

ประการที่ 2 ประเทศเกาหลีใต้เริ่มพัฒนาอุตสาหกรรมโดยอาศัยแรงงานจำนวนมาก (Labour intensive) และยุทธศาสตร์แบบเน้นการส่งออก ในปี 1964 อันเป็นช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2 ในระยะเวลา 10 ปี ผู้บรรยายพบว่าเกาหลีใต้เริ่มประสบความสำเร็จในยุทธศาสตร์แบบนี้ สามารถเพิ่มการส่งออกได้มากกว่า 40% ในบางช่วงเช่นในปี 1984 กรณีของไทยก็สามารถประสบความสำเร็จเร็วพอสมควร โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมสิ่งทอขนาดเล็ก แต่ไทยไม่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง เหมือนกรณีของเกาหลีใต้ ทำให้เกาหลีใต้เจริญนำหน้าไทยไปได้มาก

ประการที่ 3 สำหรับเกาหลีใต้ นั้น รัฐมีส่วนอย่างมากในการพัฒนาเศรษฐกิจ จนน่าจะเรียกว่าเกาหลีใต้ นั้น มีเศรษฐกิจแบบวางแผน (planned economy) ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจนั้นได้มีการศึกษากันอย่างกว้างขวาง เกี่ยวกับวิธีการวางแผนเศรษฐกิจ ไม่เพียงแต่การใช้วิธีวิเคราะห์เท่านั้น รัฐยังมีส่วนในการกระตุ้นรูปแบบ ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจด้วย เช่น มีการศึกษาถึง การออมภายในประเทศ บทบาทของสาขาที่ทำการผลิตเพื่อส่งออกเดิม สถานะของการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า รวมถึงการจัดระเบียบเศรษฐกิจโดยรวมทั้งหมด เป็นการทำให้เริ่มต้นเข้าสู่อุตสาหกรรม ตั้งแต่ปี 1972 บางคนกล่าวว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ ไม่ต่างไปจากรูปแบบของสหภาพ

โซเวียต ในการวางแผนไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมที่รัฐจะเข้าไปควบคุมในกิจการที่สำคัญ และ ยังรวมไปถึงการกดดัน แรง เพื่อลดต้นทุนการผลิต ในกรณีเกาหลีใต้มีลักษณะ เช่นนี้สูงมาก มีการควบคุมเรื่องต่าง ๆ ตั้งแต่การควบคุม สหภาพแรงงาน เป็นอันดับแรก ประการที่สองก็มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนสูง ประการที่สาม ลดสวัสดิการทุกอย่างใน โรงงานไม่มีแม้แค่ระบบเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน คนงานต้องทำงานอยู่ในภาวะแวดล้อมที่เลวมาก และ ประการสุดท้ายคือคนงานเกาหลีจะต้องทำงานหนักประมาณสัปดาห์ละ 6 วัน โดยรับค่าจ้างเพียงเดือนละ 140 ดอลลาร์สหรัฐเท่านั้น แต่สำหรับแรงงานหญิงในอุตสาหกรรมขนาดเล็กแล้ว จะได้รับค่าจ้างเพียง 40 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อ เดือนเท่านั้นเอง

ก่อนที่จะผ่านเรื่องเกาหลีใต้ไป ผู้บรรยายเห็นว่า มีประเด็นบางอย่างที่คล้ายกับกรณีของไทย คือการแปรรูป รัฐวิสาหกิจ (privatisation) ถ้าเราดูรายงานของธนาคารโลก ในส่วนของเกาหลีใต้แล้ว จะพบว่าเวลานั้น ธนาคารโลกได้วิจารณ์แผนพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ว่า มีการแทรกแซงของรัฐในด้านมีการวางแผนและมีระเบียบ มากเกินไปในการบริหารเศรษฐกิจ ซึ่งลักษณะ เช่นนี้ธนาคารโลกเห็นว่าไม่มีประสิทธิภาพ แต่เกาหลีไต่ก็ยังยืนยันอันนี้ จนกระทั่งประสบความสำเร็จ คือทำให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงมาก ธนาคารโลกก็เปลี่ยนทัศนะของตนมาเป็น ว่าเห็นด้วยกับเกาหลีใต้ทันที แต่ในปี 1970 ธนาคารโลกก็เปลี่ยนทัศนะของตนอีกครั้งหนึ่งว่าไม่เห็นด้วยกับเกาหลีใต้ และ เสนอว่าน่าจะใช้กลไกตลาดในระบบเศรษฐกิจของเกาหลีใต้มากขึ้น กระทั่งปี 1960 รัฐบาลเกาหลีใต้ก็บรรจุ การใช้กลไกตลาดเข้าไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจให้มีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ มีการส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนให้ มากขึ้น แต่นักเศรษฐศาสตร์ของเกาหลีใต้ ไม่สู้จะเห็นด้วยกับแนวทางอันนี้นัก แต่ที่ยอมให้มีการบรรจุเอาไว้ในแผน เพราะเห็นแก่ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐกับเกาหลีใต้ ดังนั้นตั้งแต่ปี 1982-1987 (แผน 6) ของเกาหลีใต้ จึงได้มีการพูดถึงการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

2. กำลังแรงงาน (Labour Force)

ต่อไปเราจะได้เข้าไปในส่วนของงานวิจัย ที่ผู้บรรยายได้ไปทำมาใน 14 ประเทศ แต่ในที่นี้จะขอยกมาเพียง 4 แห่งข้อมูลคือ กรุงเทพฯ ปีนัง กัวลาลัมเปอร์ และมะนิลา โดยเราจะใช้ระดับของเทคโนโลยีในการแยกพิจารณา ดังต่อไปนี้

ระดับเทคโนโลยี	กรุงเทพฯ	ป็นัง	กัวลาลัมเปอร์	มะนิลา
เขตที่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย	รังสิต	Free trade Zone	Free trade Zone	South Express Way
เขตที่ใช้เทคโนโลยีต่ำ	อ้อมน้อย	-	มักมานตี	-
เขตที่ใช้เทคโนโลยีผสม	สมุทรปราการ	-	-	-

คนงานทั้งหมด 3,000 คนที่ไปสัมภาษณ์ของ 14 ประเทศจะสามารถแบ่งระดับของรายได้ ได้ดังต่อไปนี้

เปรียบเทียบระดับรายได้ต่อเดือนของคนงาน ตัวอย่างจาก 14 ประเทศ

	ต่ำ	กลาง	สูง
บีนิง (ริงกิต)	0-100	101-350	>530
กัวลาลัมเปอร์ (ริงกิต)	0-300	301-500	>500
ฟิลิปปินส์ (เปโซ)	0-700	701-1000	>1000
ไทย (บาท)	0-1664	1665-2500	>2500

เมื่อเราได้ภาพรวมของเกาหลีใต้แล้วลองดูประเทศเอเชียอื่น ๆ จากจุดนี้เราจะก้าวล่วงไปพิจารณาถึงกระบวนการแรงงานในระบบอุตสาหกรรม (Industrialisation of labour process) ซึ่งในการลู่ปัญหานี้จะใช้วิธีการแบบมาร์กซิสต์ซึ่งเมื่อก้าวถึงกระบวนการแรงงาน (labour process) นั้นสามารถอธิบายได้ใน 2 ลักษณะคือ ภาพทางสังคม และ ภาพทางกายภาพ (technical physical aspect) ในทางสังคมหมายถึง การทำงานร่วมกันของคนงานในการผลิตสินค้า ซึ่งจะต้องมีการจัดองค์การทำงานในรูปแบบใดแบบหนึ่ง ส่วนทางด้านกายภาพหมายถึง การทำงานที่อาศัยเครื่องจักรเข้ามาควบคุม สิ่งสำคัญต้องเข้าใจและสนใจกำลังแรงงาน (labour force) ผลกระทบของเทคโนโลยีที่มีต่อกำลังแรงงานและการผลิต ในจุดนี้เราจะตอบปัญหา 3 ประการ คือ

ประการแรก เกี่ยวกับลักษณะของกำลังแรงงาน (the nature of labour force) ซึ่งจะต้องอธิบายว่าอุตสาหกรรมแต่ละขนาดนี้จะใช้ส่วนประกอบของแรงงานอย่างไร

ประการที่สอง เกี่ยวกับการจัดตั้งแรงงาน จิตสำนึก (consciousness) เป็นอย่างไร

ประการที่สาม เกี่ยวกับสภาพทั่ว ๆ ไปไม่ว่าจะเป็นเรื่องค่าจ้าง หรือ อื่น ๆ

(ดูตารางข้อมูลที่แสดงทั้งหมดนั้นได้มาจากการสัมภาษณ์ ไม่ได้เก็บมาจาดตัวเลขของทางการประเทศใดเลย)

1. ลักษณะของกำลังแรงงาน (nature of labour force)

(โปรดดูตาราง A.)

จากตารางแสดงว่า แรงงานส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี เกือบ 50 % เป็นแรงงานหญิงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมะนิลา มีแรงงานหญิงมากที่สุดเกือบ 64 % อันนี้จะสะท้อนให้เห็นว่าอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมสิ่งทอ (textile) ซึ่งต้องอาศัยแรงงานเด็กและแรงงานสตรี ซึ่งรวมถึงกิจการเดียวกันนั้นในบีนิงและมะนิลาด้วย

ในทำนองเดียวกัน อุตสาหกรรมที่ผลิตแผงวงจรไฟฟ้า อุตสาหกรรมสิ่งทอ นับว่าเป็นส่วนสำคัญของยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจแบบเน้นการส่งออก (Export Oriented) อุตสาหกรรมเหล่านี้ต้องการแรงงานเด็กและแรงงานหญิง เข้าไปเป็นกำลังแรงงาน จะเห็นว่าเป็นการก่อตัวขึ้นมาของกรรมมาชีพใหม่ เพราะโดยเปรียบเทียบกับประเทศทุนนิยมตะวันตกแล้วจะมีการใช้แรงงานหญิง เมื่อเริ่มมีการพัฒนาอุตสาหกรรม

ประการต่อมา ในกรณีของบีนิงจะพบว่า การใช้แรงงานหญิงมีมากกว่า 80 % ของแรงงานทั้งหมด ในจุดนี้มันจะสะท้อนว่า การเติบโตของอุตสาหกรรมกำลังจะเริ่มขึ้น โดยอาศัยการเคลื่อนย้ายของประชุขข้ามชาติ ที่ได้เคลื่อน

ย้ายกิจการ (relocate) เข้ามานุมิภาคเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมผลิตแผงวงจรไฟฟ้า เพราะ อุตสาหกรรมพวกนี้ต้องใช้แรงงานเข้าควบคุมมาก ประเทศที่มีความพยายามในการเข้าสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ชั้นที่ 1 จะรองรับอุตสาหกรรมพวกนี้ เป็นผลให้ต้องดึงเอาแรงงานหญิงและแรงงานที่มีอายุน้อยเข้ามาใช้ แต่ปัญหาคือว่าการจะเป็นอุตสาหกรรมใหม่โดยอาศัยวิธีการแบบนี้ กระบวนการจะต้องมีความต่อเนื่อง ความขัดแย้งที่เกิดประการหนึ่งกล่าวคือ ในประเทศญี่ปุ่นและประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกทั้งหลาย ได้นำเข้าหุ่นยนต์ (Robotisation) มาใช้ในกระบวนการผลิต ซึ่งมันสามารถลดต้นทุนการผลิตได้มากกว่า การย้ายโรงงานเข้ามาตั้งในประเทศแถบเอเชีย (อย่างไทย หรือ ฟิลิปปินส์ -ผู้เรียบเรียง) ดังนั้น มันจะเกิดปัญหาของการขนย้ายโรงงานกลับประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งจะทำให้การเติบโตของอุตสาหกรรมในประเทศอุตสาหกรรมใหม่ทั้งหลายมีอันต้องหยุดชะงักลง และมันย่อมหมายถึงโอกาสที่จะก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ชั้นที่ 1 ต้องมีอันพังครืนลงไปเลยทีเดียว เพราะปัญหาสำคัญที่จะเกิดขึ้นคือ เมื่อระดับของอุตสาหกรรมที่สามารถใช้หุ่นยนต์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มันหมายถึง ปัญหาทางเทคนิคและวิกฤตการณ์ในประเทศอุตสาหกรรมใหม่ชั้น 2 ก็เกิดขึ้นในต้นทศวรรษที่ 80 นี้ เมื่อมีการเคลื่อนย้ายโรงงานกลับไปที่ญี่ปุ่นและประเทศอุตสาหกรรมตะวันตก และ ความจริงมันก็กำลังเกิดขึ้นแล้วในอุตสาหกรรมรถยนต์ และ อุตสาหกรรมผลิตแผงวงจรไฟฟ้า แต่ยังไม่พบว่าอุตสาหกรรมเช่นนี้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

และในบั้น ผู้บรรยายพบว่าในเขตเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก (Free trade zone) มีการใช้แรงงานหญิงมากกว่า 80 % ของแรงงานทั้งหมดก็ว่าได้ และ ปัญหาประการหนึ่งที่เกิดขึ้นกับแรงงานหญิงที่มุสลิมในบั้นนี้คือ เกิดอาการบ้าชั่วคราว (madhisteria) ขึ้นในหมู่คนงานหญิง กล่าวคือพวกเขาจะมีอาการที่เรียกว่าคุ้มคลั่งขึ้นมา สาเหตุมาจากแรงกดดันจากการที่พวกเขาอยู่รวมกันในงาน คนงานส่วนใหญ่แล้วจะมาจากชนบท ซึ่งมาทำงานตั้งแต่อายุน้อย แล้วมาอยู่รวมกันในห้องเดียวกันตั้งแต่ 3-4 คนขึ้นไปไม่มีการจัดให้เป็นสัดส่วนแต่อย่างใด ผู้บรรยายจะขออ้างรายงานของผู้เชี่ยวชาญจากองค์การแรงงานสากล (ILO) ที่รายงานว่า ในสถานที่ทำงานหรือสถานที่พักในโรงงานนั้น ไม่มีลักษณะเป็นการส่วนตัวเลย (privacy) แม้แต่ห้องสุขาของผู้หญิงก็ไม่มีประตู และ ยังสำหรับผู้หญิงมุสลิมด้วยแล้วเขาต้องการที่ที่เป็นส่วนตัวของตัวเองมาก เพราะเขาจะต้องสวดมนต์ และ ทำพิธีทางศาสนาของเขา เมื่อมาอยู่รวมกันแล้วเขาไม่สามารถที่จะทำสิ่งเหล่านี้ได้ ภาวะของการกดดันมันก็เกิดขึ้น เวลาไม่มีใครเกิดอาการขึ้นมาสักคนหนึ่งคนอื่น ๆ ก็พลอยเป็นไปด้วย เรื่องนี้บรรดาเจ้าของกิจการและแม้แต่รัฐบาลมาเลเซียเองก็มีความวิตกกังวลอยู่ไม่น้อยทีเดียวเพราะมันจะทำให้กระบวนการแรงงาน ได้รับความกระทบกระเทือนและจะส่งผลถึงการลงทุนของต่างชาติด้วย

ในประเด็นนี้ข้อสังเกตประการหนึ่งคือ ปรากฏการณ์อันนี้ก็เคยเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษเมื่อศตวรรษที่ 19 ซึ่งในระยะเวลานั้นระบบทุนนิยมกำลังเกิดขึ้นมากกลายเป็นวิถีการผลิตหลัก ตอนนั้นคนงานหญิงในอังกฤษก็ประสบกับโรคที่เรียกว่าอาการบ้าชั่วคราว (madhisteria) เช่นกัน หน้าซ้ายยังมีอาการของโรคที่เรียกว่า enemia คืออาการปวดบริเวณต้นคอ ตอนนั้นมีความพยายามที่จะรักษากันเพราะมันส่งผลถึงการทำงาน ที่สก็ที่ต้องแก้ไขด้วยการทำให้สถานที่ทำงานมีสภาพการถ่ายเทอากาศที่ดีขึ้น ลดภาวะการกดดันให้น้อยลง อันนี้เป็นประเด็นสำคัญที่จะชี้ให้เห็นว่า ปัญหาการทำงาน ปัญหาของร่างกาย ที่เคยเกิดขึ้นเมื่อมีการพัฒนาอุตสาหกรรมในอังกฤษมันก็ยังปรากฏให้เห็นอยู่ เมื่อมีการพัฒนาอุตสาหกรรมในภูมิภาคนี้อย่างมาเลเซียเจอปัญหานี้ด้วย

อย่างไรก็ตามผู้บรรยายไม่พบปัญหาเช่นว่านี้ในประเทศไทย ซึ่งคงจะต้องตั้งสมมติฐานเอาไว้ก่อนว่าเป็นเพราะเงื่อนไขทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เลยทำให้ปัญหาอย่างเดียวกันไม่เกิดขึ้น ซึ่งเราจะต้องศึกษาลงไปถึงขั้นที่ว่า การจัดตั้งทางสังคมซึ่งมีลักษณะแบบผู้ชายเป็นใหญ่ (patriarcale) มันเกิดขึ้นได้อย่างไรและระบบนี้ได้รับการนำมาประ-

ยุคใช้แรงงานหรือไม่ อย่างไร เป็นไปได้หรือไม่ว่า เพราะผลจัดตั้งแบบนี้ทำให้ไทยไม่มีปัญหาแบบเดียวกับมาเลเซีย

ประเด็นต่อไปที่จะต้องพิจารณาคือ เรื่องเกี่ยวกับอาชีพเดิมของคนงาน ประเด็นนี้มีความสำคัญมากทีเดียว เราพบว่าในกรณีของไทยนั้นภูมิหลังของคนงานส่วนใหญ่มาจากภาคการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นชาวนามาก่อน ผิดกับประเทศอื่น ๆ ที่คนงานของเขาที่มีภูมิหลังมาจากภาคเกษตรจะมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะมาจากนอกภาคเกษตร นั้นหมายถึงว่า คนงานเหล่านั้นจะได้รับการฝึกฝีมือ (skilled) มาก่อน ซึ่งจากการสัมภาษณ์เราได้คำตอบว่า บางทีเขาได้รับการศึกษามาจากโรงเรียนก็มี กล่าวได้เลยว่า นอกจากประเทศไทยแล้ว ภูมิภาคอื่นเหล่านั้นมีพื้นฐานมาก่อน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโอกาสในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบอุตสาหกรรมจะทำได้เร็วกว่า อย่างในมาเลเซียหรือฟิลิปปินส์ การพัฒนาอุตสาหกรรมก็เกิดก่อนไทย ในขณะที่เริ่มตั้งแต่ปี 1941 ซึ่งในเวลานั้นรายงานว่ามีกรรมกรถึง 15,000 คนแล้ว ในขณะที่ตัวกันที่อังกฤษก็เข้าไปพัฒนาอุตสาหกรรมในมาเลเซียตั้งแต่ปี 1945

กล่าวแต่เฉพาะกรณีของไทย การเปลี่ยนผ่านความสัมพันธ์ทางการผลิตในสังคม (social relation - production) จากระบบศักดินาทหาร (Feudal military) ไปสู่ระบบนายทุนนั้นช้ามาก ทุกอย่างจะถูกควบคุมโดยพวกขุนนาง กระทั่งเวลาต่อมานายทุนคนจีนจึงเริ่มมีบทบาทในการควบคุมการเงิน การธนาคาร และทรัพย์สินต่าง ๆ และกิจการทางการเงินเหล่านี้ มันได้มีการโอนย้ายไปสู่ภาคอุตสาหกรรมในเวลาต่อมา การที่นายทุนไทยเชื้อสายจีนขึ้นมามีอำนาจในระบบเศรษฐกิจนี้เอง ที่ส่งผลให้อุตสาหกรรมในประเทศไทยมีการพัฒนามากขึ้น จากสถานประกอบการเล็ก ๆ วนท้องถิ่น จนถึงมีการร่วมทุนกับต่างชาติอย่างที่เรารู้เห็น อย่างอ้อมน้อย และ รังสิต นั่นเอง

จากจุดนี้เองที่ทำให้เราเห็นการเป็นกรรมกรแบบชั่วคราว ซึ่งมันต้องการคำอธิบายทั้งทางข้อเท็จจริงและทางทฤษฎี ในทางข้อเท็จจริงปัญหาคือว่า การพัฒนาทุนนิยมอุตสาหกรรมนั้น ต้องการแรงงานที่มีฝีมือจากนอกภาคการเกษตร หมายถึงว่า ต้องการกรรมกรแบบถาวรไม่ใช่ชาวนาอพยพ ผู้บรรยายจะขอยกความตอนหนึ่งใน หนังสือ CAPITAL Vol.1 บทที่ 10 ของ Karl Marx ว่า "ระบบทุนนิยมนั้น ต้องการกำลังแรงงานที่เข้ามาเป็นกรรมกรอย่างถาวร แต่ถ้าเป็นแรงงานที่อพยพมาตามฤดูกาล จะไม่ก่อให้เกิดเงื่อนไขในการพัฒนาอุตสาหกรรม" ผู้บรรยายจะไม่ขอยกความในจุดนี้ แต่อยากจะทำให้เห็นว่าต่อปัญหาอันนี้ มีสำนักทางความคิดอยู่ 2 สำนักด้วยกัน ที่พยายามจะให้คำอธิบาย

สำนักแรก เป็นสำนักที่มีชื่อเสียงในฐานะที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่อง แอฟริกา และมันมีสำนักคิดอยู่หลายสำนักทีเดียวที่ทำการศึกษาเรื่อง แอฟริกา แต่ส่วนมากจะให้การอธิบายไปในทำนองที่ว่า ไม่มีกรรมกรในแอฟริกา จะมีบ้างก็โดยการโยกย้ายของแรงงาน ซึ่งความปรารถนาสูงสุดของคนแอฟริกาทั้งหลายคือ ขอเพียงให้พวกเขาได้กลับไปสู่นั่นแผ่นดินอันเป็นที่รักของเขา เพราะฉะนั้นความคิดของสำนักนี้คือ การพัฒนาอุตสาหกรรมไม่ใช่สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ง่าย ๆ และมันก็ไม่ใช่เรื่องจำเป็นอะไรมากนัก สิ่งที่น่าสนใจกว่าคือความจำเป็นในการพูดถึงปัญหาที่ดิน และการช่วยเหลือคนงานที่กำลังจะหวนคืนสู่ผืนแผ่นดินด้วย เราจะไม่สามารถสร้างกรรมกรอาชีพได้เลยในแอฟริกา ความคิดอันนี้ได้รับการสนับสนุนอันแข็งเกร่งในวารสาร Race and Class ที่แสดงความไม่พอใจอันยิ่งใหญ่อันของพวกเขาว่า ที่สุดแล้วการพัฒนาชนบทมีความสำคัญกว่า

ส่วนในสำนักที่ 2 จะเป็นพวกเหมาอิสต์ อย่างในฟิลิปปินส์ความคิดนี้จะดำรงค้อยู่อย่างเหนียวแน่น ในพรรคคอมมิวนิสต์ (Communist Party of Philippines) และ รวมทั้งพวกกองทัพประชาชนใหม่ (New People Army-NPA) สำนักนี้จะมีความคิดว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมมันคงจะไม่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมหนัก เพราะฉะนั้นการที่จะกล่าวว่า มีการก่อตัวของกรรมกรสมัยใหม่ตามความคิดของ Karl Marx แล้วคงจะไม่มี อย่างในกรณี

ของไทยนั้นก็จะเป็นเพียงกรรมากรชนนาง (Labour Aristocracy) เช่นนี้แล้วบ่ยการ ที่จะไปให้ความสนใจกับกรรมากรในเมืองที่ถูกครอบงำโดยกรรมากรชนนางไปจนหมดแล้ว พวกเขาจึงชอบที่จะทำงานกับชาวสลัมหรือชานานามากกว่าจะฟังตัวตามสหภาพแรงงานตามโรงงานต่าง ๆ ดังนั้นส่วนนำของการเปลี่ยนแปลงสังคมจึงเป็นชานานาไม่ใช่นักกรรมากร

ตัวแทนความคิดเหมาอัสต์ที่สำคัญของฟิลิปปินส์ อย่าง เซนต์ มาเรีย ซ็องด์ ที่เคยไปบรรยายที่ออสเตรเลียกล่าวว่า ในกรณีของฟิลิปปินส์นั้น คนงานในโรงงานอุตสาหกรรมมีน้อยมากแทบจะไม่มีค่าอะไร หรือ ถึงแม้ว่ามีประโยชน์อะไรมากมายนัก เพราะพวกมันอยู่ในโรงงานที่ผลิตสินค้าเพื่อสำหรับสนองการบริโภคในเมืองเท่านั้น

ทั้งหมดที่กล่าวมาเห็นผู้บรรยายมีข้อโต้แย้งที่สำคัญทีเดียว ขอให้พิจารณาตารางที่ 1 และ 2 ที่จะชี้ให้เห็นถึงการเติบโตของภาคอุตสาหกรรม ซึ่งจะแสดงออกจากลักษณะ 3 ประการ คือ การเปลี่ยนแปลง (excess) ของภาคการผลิตต่าง ๆ เป็นประการแรก และประการที่ 2 คือการเติบโต ส่วนประการที่ 3 คูเปอร์เซนต์ของกำลังแรงงานในภาคอุตสาหกรรมที่มีประมาณ 7.8 % ในฟิลิปปินส์ ของมาเลเซียเป็น 15 % และไทยเป็น 8 % อันนี้ถ้าจะให้เปรียบเทียบกันกรณีของออสเตรเลียที่เริ่มพัฒนาอุตสาหกรรมเมื่อปี 1920 ที่สุดแล้วผู้บรรยายคิดว่า การเติบโตของอุตสาหกรรมจะสร้างปัญหาให้กับวิถีชีวิตของพวกเหมาอัสต์อย่างแน่นอน (ดูตารางที่ 1 และ 2)

อย่างไรก็ตามแม้เราจะพบว่า การพัฒนาอุตสาหกรรม อย่าง ไทย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย จะไม่สามารถเอาไปเปรียบกับประเทศ NICs อย่างเกาหลีใต้ได้ แต่เราก็ต้องยอมรับว่าบทบาทของการพัฒนาอุตสาหกรรมใน 3 ประเทศนี้ก็กำลังจะเพิ่มขึ้นมา ผู้บรรยายอยากจะยกตัวเลขให้พิจารณา อย่างในปี 1985 สัดส่วนของการผลิตในภาคอุตสาหกรรมของมาเลเซียสูงถึง 19.7 % และ ไทย 20.8 % สัดส่วนของการผลิตขนาดจะทำให้เราละทิ้งกรรมวิธีในภาคอุตสาหกรรมได้เสียหรือ? เพราะภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมหนัก มักจะแปรตามกันกับการเติบโตของกรรมวิธีเสมอ เราจะเห็นว่า ในฟิลิปปินส์ และ มาเลเซีย ในอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลนั้น จะมีการเติบโตถึง 2 เท่าตัวนับแต่ปี 1960 เป็นต้นมา เช่นนี้แล้วถ้าผู้บรรยายเป็นนักกิจกรรมใดเลยจะพลาดโอกาสในการทำงานกับกรรมวิธี และแน่นอนว่าเราจะไม่ละทิ้ง ชานานาหรือชาวสลัม ให้เคื่องคว้างอยู่กลางกระแสคลื่น ของระบบทุนนิยมเหมือนที่พวกเหมาอัสต์ปฏิเสธกรรมากรในโรงงาน

2. การจัดตั้งและจิตสำนึก (Unionisation and Consciousness) (โปรดดูตาราง B)

จากตาราง B แสดงให้เห็นว่า อัตราการมีสหภาพแรงงานในแต่ละประเทศมีอยู่ไม่น้อยเพียงใด และส่วนใหญ่เป็นสหภาพแรงงานตามโรงงาน (house union) ทั้งนี้ ในสายตาของคนทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในตะวันตก มักมองสหภาพแรงงานตามโรงงานในแง่ลบเสมอ คือเห็นว่ามันทำอะไรไม่ได้ ผู้บรรยายอยากจะขยายความตรงนี้ก่อนที่เราจะไปพิจารณาเรื่องอื่น โดยจะยกความคิดของสหภาพแรงงานตามโรงงานมาขยายสักเล็กน้อย

1) อย่างน้อยมันก็เปิดโอกาสให้คนงานมีการรวมตัวกันมากขึ้นและมีจัดสำนักงานการรวมกลุ่ม

2) บกดีแล้วผู้นำสหภาพแรงงานในโรงงานจะมีความใกล้ชิดกับคนงานมาก แม้ว่าความประพฤติส่วนตัวของเขาจะเป็นอย่างไรก็ตามที เมื่อผู้บรรยายไม่มีข้อเท็จจริงในกรณีของไทยแต่อยากจะยกกรณีของฟิลิปปินส์ ซึ่งสหภาพแรงงานมักจะถูกแทรกแซงโดยรัฐเสมอ การรวมกลุ่มของสหภาพแรงงานระดับโรงงานจะช่วยแก้ปัญหานี้ได้ดีทีเดียว อยากจะยกตัวอย่างในฟิลิปปินส์ให้เห็น กรณีที่โรงงานผลิตแผงวงจรไฟฟ้าปิดตัวเองลง ผู้นำสหภาพแรงงานถูกจับ คนงาน

กว่า 2,000 คน ปักหลักสู้ต่อไปได้ตั้ง 7 เดือน ที่สุดท้ายเขาก็ประสบความสำเร็จ หรือ อีกกรณีหนึ่ง ซึ่งก็ต่อสู้จนปัจจุบัน (2 ปีมาแล้ว) ในเรื่องที่จะขอให้มีการตั้งสหภาพแรงงานในกิจการที่คนจีนเป็นเจ้าของ ดังนั้นบทบาทของสหภาพแรงงานระดับโรงงานก็ไม่น่าจะได้รับการปฏิเสธเลย

หวนกลับมาพิจารณาตาราง B อีกครั้งหนึ่ง เราพบว่าประมาณเกือบ 60 % สำหรับกรุงเทพฯ ที่คนงานเป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน และต่อความเห็นในเรื่องความจำเป็นในการมีสหภาพแรงงานหรือความหวังในเรื่องต่าง ๆ ต่อสหภาพแรงงาน หรือเรื่องเกี่ยวกับการดูแลเรื่องค่าตอบแทนในการทำงานให้คนงานแล้ว จะพบว่าในกรุงเทพฯ สูงถึง 87 % ที่เห็นว่าสหภาพแรงงานมีความจำเป็นและความหวังกับการทำงานของสหภาพแรงงาน ในป็นังจะสูงถึง 70 และ 62 % ในมะนิลา ที่ให้ความเห็นแบบเดียวกันและเมื่อพูดถึงการมีส่วนร่วมในการต่อสู้กับนายจ้างในระดับสูง ยกเว้นมาเลเซีย ที่มีการต่อสู้-การต่อต้านของคนงานอย่างกว้างขวาง ส่วนในประเทศอื่นเป็นครั้งต่อครั้ง ซึ่งก็คล้ายกับเรื่องความเชื่อมั่นในตัวผู้นำที่อยู่ในอัตราที่ใกล้เคียงกัน จากตารางชี้ให้เห็นประการหนึ่งนั่นคือ แรงงานน้อย แรงงานหญิงที่เกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้เองแต่ก็มีจิตสำนึกในการต่อสู้สูง ประเด็นนี้ต้องการการรณรงค์ที่ค่อนข้างมากพอสมควร เราอาจสรุปไม่ได้ง่าย ๆ อย่างนั้นก็ได้อ

จากตาราง B ทั้งหมดยกเว้นมาเลเซีย ที่รัฐบาลมีกฎหมายต่อต้านการต่อสู้ของคนงานอย่างเข้มงวด จะพบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจคือ เรื่องจิตสำนึกในการจัดตั้งสหภาพแรงงานจะมีสูงมากในกิจการที่มีเทคโนโลยีสูง แต่สิ่งเป็นตัวแปรสำคัญคือ บริษัทต่างประเทศ มักมีการต่อต้านสหภาพแรงงานสูงมาก เฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นกิจการร่วมทุน โดยเฉพาะบริษัทของอเมริกันและเดนมาร์ก ซึ่งมักจะมีความคิดอนุรักษ์นิยมในการมองสหภาพแรงงาน แต่ถ้าเป็นบริษัทผู้บ่มหรือบริษัทจากยุโรป พวกนี้มักจะไม่ต่อต้านการมีสหภาพแรงงาน กล่าวอย่างสรุปในประเด็นนี้หมายถึงว่า โรงงานที่มีการร่วมทุนส่วนมากจะมีเทคโนโลยีสูง ซึ่งจะก่อให้เกิดผลที่แปรตามกันกับการมีสหภาพแรงงาน ส่วนพวกที่มีเทคโนโลยีต่ำก็เป็นไปในทางตรงกันข้าม โดยเฉพาะถ้าเป็นโรงงานของคนจีนด้วยแล้ว การจัดตั้งสหภาพแรงงานแทบจะไม่มีโอกาสเอาเสียเลย

3. สภาพทั่วไป

(โปรดดูตาราง C-D)

เราได้พิจารณาใน 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ที่สำคัญ ๆ ผ่านไปแล้ว แต่เรายังมีประเด็นเสริมอีกจำนวนหนึ่ง โปรดพิจารณาตาราง C-D เกี่ยวกับสภาพการจ้างและการทำงาน จะพบว่าคนงานในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่ตอบคำถามเราว่ารายได้ไม่พอกับการเลี้ยงชีพถึง 53 % ในมะนิลาเกือบครึ่งที่รายได้ไม่พอ และในมาเลเซียก็เป็น 1/3 ควบคู่กับการพิจารณาเกี่ยวกับการถือครองหรือการบริโภคสินค้าอุตสาหกรรมบางตัว อย่างตู้เย็นและเครื่องรับโทรทัศน์ ยกเว้นกรุงเทพฯ แล้วนอกนั้นอัตราการบริโภคค่อนข้างสูง และเกี่ยวกับปัญหาเรื่องเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมในการทำงานพบว่าคนงานส่วนใหญ่มักจะตอบว่า อยู่ในเกณฑ์พอใช้ หรือไม่ก็ตอบว่าไม่มีอะไรแตกต่าง ทั้งนี้อาจจะ เป็นเพราะกิจการของบริษัทข้ามชาติได้มีการปรับปรุงสภาพการทำงานได้ดีพอสมควร คนงานจึงไม่ตอบว่าดีหรือเลวไปเลยทีเดียว แต่สำหรับพวกที่ตอบว่าแย่นั้นส่วนมากอยู่ในโรงงานที่นายทุนเชื้อสายจีนเป็นเจ้าของ

(โปรดดูตาราง a-f)

ปัญหาต่อไปที่เราจะต้องพิจารณา นั่นคือ ระดับของเทคโนโลยี , สภาพแรงงาน มีผลต่อการทำงานอย่างไร ขอให้พิจารณาดูตาราง a-f ซึ่งจะกล่าวโดยสรุปไว้ดังต่อไปนี้ว่า ระดับของเทคโนโลยีเป็นตัวแปรสำคัญ ที่จะชี้ให้เห็นเงื่อนไขและสภาพการทำงาน จะพบว่าในกรณีของฟิลิปปินส์และไทยนั้น ระดับของเทคโนโลยีมีผลต่อค่าจ้างในลักษณะที่แปรตามกัน นั่นเป็นประการแรก ส่วนประการต่อมา นั้น พิจารณาการมีสภาพแรงงานกับผลต่อค่าจ้างแรงงาน ซึ่งจะพบว่าในมาเลเซียนั้น การมีสภาพแรงงานกับการไม่มีสภาพแรงงานมีผลต่ออัตราค่าจ้างแรงงานด้วยกล่าวแต่เฉพาะเรื่องของการผลิต พบว่าการที่ผลผลิตเพิ่มขึ้นแล้วส่งผลต่อค่าจ้างและสภาพแรงงาน ในลักษณะที่แปรตามกันจะเกิดขึ้นในกรณีของฟิลิปปินส์ แต่กรณีของไทยและมาเลเซีย การเพิ่มหรือไม่เพิ่มของค่าแรงนั้น ส่วนใหญ่จะอาศัยการผลักดันจากสภาพแรงงานมากกว่า อย่างไรก็ตามผู้บรรยายเห็นว่า อาจจะเป็นการสรุปเร็วเกินไปหน่อยก็ได้ เรื่องนี้จะต้องสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมกว่านี้จึงจะสามารถยืนยันได้อย่างชัดเจน

สรุป

ผู้บรรยาย มีข้อสรุปอยู่ด้วยกัน 2 ประการ ที่จะทิ้งท้ายเอาไว้ กล่าวคือ

ประการแรก ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ขั้นที่ 2 (the second tier NICs) อย่างไทย ฟิลิปปินส์ หรือมาเลเซีย การพัฒนาอุตสาหกรรมอยู่ในระดับต่ำ อุตสาหกรรมหนักไม่มีโอกาสเกิดขึ้นมากนักในประเทศเหล่านี้ การจะก้าวไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ขั้นที่ 1 จึงเป็นเรื่องที่มีปัญหาอยู่มาก แม้เราจะยอมรับได้ว่ามีการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศเหล่านี้ก็ตาม

ประการที่สอง คอปัญหาประชาธิปไตย คำถามของเราคือ มีอะไรเกิดขึ้นสำหรับกรณีของเกาหลีใต้ เมื่อได้ก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ทำไมระบอบอุตสาหกรรมจึงไม่สามารถสร้างประชาธิปไตยได้ ทั้ง ๆ ที่ผู้นำของมันเองต้องการเงื่อนไขแบบประชาธิปไตยในระยะยาว เพราะเหตุว่าหลังจากการพังทลายของโครงสร้างศักดินา (Feudalistic structure) ระบบทุนนิยมมันต้องการขบวนการแรงงานที่ได้รับการจัดตั้งอย่างเป็นระบบ เพื่อจะทำให้การเติบโตของอุตสาหกรรมไม่มีปัญหา

แต่ก็อีกนั่นแหละ จะกล่าวว่าอุตสาหกรรมไม่ก่อให้เกิดประชาธิปไตยก็ไม่ได้เสียเลยทีเดียว เพราะประเทศอุตสาหกรรมใหม่ขั้นสองส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นประชาธิปไตย ในมาเลเซีย นักพัฒนาและปัญญาชนถูกจับเข้าคุกกว่า 100 คนในฟิลิปปินส์แม้ไม่มีมาร์กอส แต่ก็มีรัฐบาลที่ควบคุมสภาพแรงงานอย่างเข้มงวด และ ประเทศไทยก็อาจจะเรียกได้เต็มปากว่ามีประชาธิปไตย แต่ถึงที่สุดแล้วไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามระบอบอุตสาหกรรมมันก็ยังต้องการบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย

เรียบเรียงจาก : Bruce Mcfarlane. "Labour Process and Industrialisation in the NICs."
 Political Economy Study Group's workshop. January 9, 1988.

ภาคผนวก

ตาราง A

	บึง	กัวลาลัมเปอร์	มะนิลา	กรุงเทพฯ
	(%)	(%)	(%)	(%)
<u>อายุของคนงานที่สำรวจ</u>				
15-20	23	15	11	-
21-25	23	40	38	-
26-30	23	21	25	-
<u>เพศหญิง</u>	16	44	64	49
<u>การศึกษา</u>				
ระดับประถม	61	-	4	-
ระดับมัธยม	32	-	31	-
<u>อาชีพเดิม</u>				
ชาวนา	8	25	21	61
อาชีพอื่นในชนบท	4	16	3	9
ลูกจ้างนอกภาคเกษตร	45	44	24	16

ตาราง B: แสดงระดับการจัดตั้งและประสบการณ์เฝ้าทางอุตสาหกรรม

	บึง (%)	กัวลาลัมเปอร์ (%)	มะนิลา (%)	กรุงเทพฯ (%)
การมีสหภาพแรงงานในโรงงาน	60	69	71	64
สมาชิกสหภาพ	79	77	59	57
การช่วยเหลือเรื่องสภาพการทำงาน				
ของสหภาพแรงงาน - ช่วยได้	70	60	62	87
- ช่วยไม่ได้	10	10	7	4
การมีส่วนร่วมในการประท้วง				
- มี	12	20	42	66
- ไม่มี	-	-	52	34
ความพอใจในตัวผู้นำสหภาพ	70	60	42	-

ตาราง C: แสดงค่าจ้างและรายได้

	ปทุม (%)	กัวลาลัมเปอร์ (%)	มะนิลา (%)	กรุงเทพฯ (%)
<u>ระดับของรายได้</u>				
รายได้ไม่พอ	34	17	46	53
รายได้เพียงพอ	55	57	47	-
มีเหลือเก็บ	11	26	7	-
<u>การบริโภคสินค้า</u>				
มีตู้เย็นใช้	24	41	34	21
มีโทรทัศน์	-	-	60	53

ตาราง D: แสดงสภาพการทำงาน

	ปทุม (%)	กัวลาลัมเปอร์ (%)	มะนิลา (%)	กรุงเทพฯ (%)
<u>สภาวะแวดล้อมในการทำงาน</u>				
ดี	7-13	19-20	57	-
พอใช้	81-72	75-76	16	-
เลว	11-13	5-2	27	-
<u>ความพอใจในการทำงาน</u>				
พอใจมาก	1-3	9-8	4	-
พอใจ	69-66	66-71	58	-
ไม่พอใจ	12-15	14-12	10	-
ไม่พอใจ	16-17	11-6	25	-

ตาราง E: แสดงมาตรฐานการกระจายรายได้

	ปทุม (%)	กัวลาลัมเปอร์ (%)	มะนิลา (%)	กรุงเทพฯ (%)
การกระจายรายได้ต่ำ	45	43	42	36
การกระจายรายได้ปานกลาง	41	37	39	48
การกระจายรายได้สูง	14	20	19	16

ตาราง ๑: แสดงระดับรายได้เมื่อพิจารณาถึงชนิดของกิจการ

	ปทุม (%)	กัวลาลัมเปอร์ (%)	มะนิลา (%)	กรุงเทพฯ (%)
<u>บริษัทท้องถิ่น</u>				
รายได้ไม่พอเพียง	39	15	-	-
รายได้พอใช้	53	57	-	-

รายได้เหลือเก็บ	8	28	-	-
<u>กิจการร่วมทุน</u>				
รายได้ไม่พอเพียง	33	19	-	-
รายได้พอใช้	54	61	-	-
รายได้เหลือเก็บ	12	20	-	-
<u>บริษัทต่างประเทศ</u>				
รายได้ไม่พอเพียง	29	13	-	-
รายได้พอใช้	63	50	-	-
รายได้เหลือเก็บ	8	37	-	-

ตาราง b: แสดงรายได้เมื่อเปรียบเทียบถึงระดับเทคโนโลยี

<u>เทคโนโลยีล้ำหลัง</u>				
รายได้ไม่พอเพียง	-	-	48	-
รายได้พอใช้	-	-	48	-
รายได้เหลือเก็บ	-	-	3	-
<u>เทคโนโลยีปานกลาง</u>				
รายได้ไม่พอเพียง	-	-	41	-
รายได้พอใช้	-	-	47	-
รายได้เหลือเก็บ	-	-	12	-
<u>เทคโนโลยีทันสมัย</u>				
รายได้ไม่พอเพียง	-	-	47	-
รายได้พอใช้	-	-	47	-
รายได้เหลือเก็บ	-	-	6	-

ตาราง c: แสดงรายได้ต่อเดือนโดยเปรียบเทียบชนิดของกิจการ

	บึง (x)	กัวลาลัมเปอร์ (x)	มะนิลา (x)	กรุงเทพฯ (x)
<u>บริษัทท้องถิ่น</u>				
รายได้ต่ำ	51	59	-	-
รายได้ปานกลาง	31	34	-	-
รายได้สูง	18	7	-	-
<u>กิจการร่วมทุน</u>				
รายได้ต่ำ	38	27	-	-
รายได้ปานกลาง	40	44	-	-

รายได้สูง	22	19	-	-
<u>บริษัทต่างประเทศ</u>				
รายได้ต่ำ	67	49	-	-
รายได้ปานกลาง	33	40	-	-
รายได้สูง	0	11	-	-

ตาราง d: รายได้ต่อเดือนเมื่อเทียบกับระดับเทคโนโลยี

<u>เทคโนโลยีต่ำ</u>				
รายได้ต่ำ	-	-	56	58
รายได้ปานกลาง	-	-	34	33
รายได้สูง	-	-	10	9
<u>เทคโนโลยีปานกลาง</u>				
รายได้ต่ำ	-	-	46	45
รายได้ปานกลาง	-	-	35	48
รายได้สูง	-	-	19	6
<u>เทคโนโลยีทันสมัย</u>				
รายได้ต่ำ	-	-	21	9
รายได้ปานกลาง	-	-	47	59
รายได้สูง	-	-	32	32

ตาราง e: แสดงรายได้ต่อเดือนเมื่อพิจารณาถึงการมีสภาพแรงงาน

	ปีนัง (%)	กัวลาลัมเปอร์ (%)	มะนิลา (%)	กรุงเทพฯ (%)
<u>มีสภาพแรงงาน</u>				
รายได้ต่ำ	39	43	-	21
รายได้ปานกลาง	40	42	-	58
รายได้สูง	21	15	-	21
<u>ไม่มีสภาพแรงงาน</u>				
รายได้ต่ำ	63	52	-	56
รายได้ปานกลาง	33	36	-	25
รายได้สูง	4	12	-	19

ตาราง f: แสดงการมีสภาพแรงงานโดยเปรียบเทียบกับระดับเทคโนโลยี

ปีนัง (%)	กัวลาลัมเปอร์ (%)	มะนิลา (%)	กรุงเทพฯ (%)
-----------	-------------------	------------	--------------

<u>เทคโนโลยีล้ำหลัง</u>				
มีสหภาพแรงงาน	59	77	72	28
ไม่มีสหภาพแรงงาน	32	19	27	21
<u>เทคโนโลยีปานกลาง</u>				
มีสหภาพแรงงาน	58	54	73	31
ไม่มีสหภาพแรงงาน	35	32	27	58
<u>เทคโนโลยีทันสมัย</u>				
มีสหภาพแรงงาน	70	67	71	40
ไม่มีสหภาพแรงงาน	30	33	26	21

ตารางที่ 1 แสดงกำลังแรงงานในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และ ภาคบริการ

	ภาคเกษตร (%)	อุตสาหกรรม (%)		ภาคบริการ (%)
		รวม	หัตถกรรม	
<u>ไทย</u>				
1971-74	72.2	9.3	7.2	18.5
1975-78	73.0	8.6	6.7	18.4
1979-82	70.5	10.3	7.8	19.2
1982	66.0	10.3	7.8	20.1
<u>ฟิลิปปินส์</u>				
1970-73	53.0	15.5	11.3	31.5
1974-77	53.7	14.7	10.9	31.6
1978-81	51.8	14.9	10.8	33.3
1982-85	51.0	14.0	9.6	35.0
1985	46.0	14.0	9.9	33.3
<u>มาเลเซีย</u>				
1980	37.7	17.4	12.2	38.2

Source. ILO, Yearbook of Labour Statistics, Geneva, 1980, 1986.

ตารางที่ 2 แสดงการจ้างงานในอุตสาหกรรมและอัตราการเติบโต

	ฟิลิปปินส์		มาเลเซีย	
	1981	อัตราการเติบโต 1968-81 (%)	1981	อัตราการเติบโต 1973-81 (%)
อาหาร, เครื่องดื่ม, ยาสูบ	244.2	6.2	77.1	2.5
สิ่งทอ	128.3	5.8	39.2	7.2
เครื่องหนัง, รองเท้า	15.2	5.6	4.0	6.6
เพชรพลอย	114.6	18.4	24.7	11.4
ไม้, ผลิตภัณฑ์ไม้, เพอร์นิเจอร์	105.1	6.7	68.4	5.2
เคมีภัณฑ์	43.7	5.6	16.3	6.7
ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม	2.0	6.3	0.8	3.7
ผลิตภัณฑ์ยาง	30.9	9.9	32.1	3.6
ผลิตภัณฑ์พลาสติก	20.8	13.7	16.2	8.1
ผลิตภัณฑ์แก้ว	15.3	7.3	4.2	6.7
ผลิตภัณฑ์แร่โลหะ	27.3	3.4	21.2	8.9
โลหะ	21.8	7.7	11.0	6.0
ผลิตภัณฑ์โลหะ	37.2	3.5	22.3	2.6
เครื่องกล	26.8	12.3	17.2	3.4
เครื่องไฟฟ้า	60.1	12.6	80.7	15.5
ขนส่ง	32.3	7.9	17.8	9.5
ผลิตภัณฑ์วิทยาศาสตร์	3.2	a*	4.8	13.9
อื่น ๆ	13.6	5.5	5.3	15.3
รวม	982.1	7.6	490.5	7.3

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

a*: ไม่มีข้อมูล

Source : ILO, Yearbook of Labour Statistics, Geneva, 1980,1986.